

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Judicium Ecclesiasticum Seu Decretalium Gregorij IX.
Pont. Max. Liber II.**

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

§. IV. De Jurejurando Necessario.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74990)

semel 21. ac Reg. mutare 33. de R. J. in 6. præcipue in Judicijs, ubi, quæ semel maturo consilio peracta sunt, fiunt regulariter immutabilia, ne cum publico detrimento vel lites nimium protelentur, vel Judicia reddantur elusoria. 2. Quia in mutuis conventionibus, invita altera parte, non licet recedere l. sicut 5. C. de O. & A. atqui Juramenti Judicialis delatio vim conventionis habet; quia habet vim transactionis, ut dictum est n. 35. fin. 3. Quia per delationem Juramenti queritur acceptanti Jus illud referendi, vel præstandi, quod jus eidem invito auferri non debet l. id quod 11. ff. de R. J. ne quod tanquam maximum expediendum litium remedium à Jure inventum est, fomentum fiat earum dilatandarum, & vexandorum hominum.

Neque urgent Argumenta opposita. 39 Ad 1. l. siquis cit. intelligenda est, ubi iusta

causa revocandi adfuerit, qualis esse censetur, si deferens probationes in continenti paratas habeat; quod supponere in l. cit. videtur Imperator ibi, *Utpote Allegationibus sibi abundantibus.* Ad 2. id sibi imputare deferens Juramentum debet, quod illud sponte detulerit, cum juxta regulam l. sicut cit. quæ ab initio sunt voluntaris, postmodum fiunt necessitatis. Ad 3. perjurio præcluditur sufficienter janua, quod deferenti Juramentum, si paratas, & abundantes probationes habeat, illud revocare permissum sit. Ad 4. textus l. si convenerit cit. potius confirmat nostram sententiam; quia ibi solum permittuntur adire alium Judicem, qui Jurisdictionem alieni in se prorogare voluerunt extra Judicium: cæterum si prorogatio facta sit in ipso Judicio, poenitendi potestas eisdem aperte negatur per l. consensisse 2. princ. & l. ubi acceptum 3. ff. de Judic.

S. IV.

De Jurejurando Necessario.

SUMMARIUM.

40. Quid sit Juramentum Necessarium?
41. A quo deferri possit?
42. An etiam à Judice, parte non petente?
43. Cui deferri possit?
44. 45. 46. Regule in hoc observandæ.
47. Cause, in quibus deferri potest: ubi excipiuntur criminales.
48. Quamvis agatur ad penam pecuniariam.
49. Famosa.

50. Civiles ardue.
51. Matrimoniales.
52. Aliæ, quæ liquidas probationes exigunt.
53. Requisita, ut legitime deferatur hoc Juramentum.
54. Quædam notanda.
55. Effectus hujus Juramenti delati.
56. 57. Præstiti.

40 Queritur I. quid sit Juramentum Necessarium? R. Juramentum Necessarium est, quod Judex, causâ cognitâ, ob inopiam probationis plena uni ex litigantibus desert. Ita quoad rem omnes.

Necessarium dicitur; tum quia necessariò defertur à Judice, qui, ne litem faciat suam, omittere illud non potest, si ita peratur à parte; tum quia delatum præstat necessariò, neque referri potest, aut recusari sine iusta causa urgente, nisi succumbere, & causâ cadere velit ille, cui defertur.

Differt à Voluntario, & Judiciali priùs explicatis; quia non ex voluntate partium, ut ista duo, sed à Judice vel ad instantiam partis, velex officio defertur ad indagandam veritatem.

Finis ejusdem est vel firmare intentionem jurantis aliàs non satis probatam, vel purgare conscientiam suspecti. Hinc duplex ejusdem est Species, Suppletorium, & Purgatorium. Suppletorium est, quod Judex defert parti, quæ semiplenè probavit, ut ejus adminiculo probatio compleatur. Purgatorium verò, quod Judex imponit ei, qui suspicionibus oneratus est, ad inde se pur-

gandum, & ostendendam innocentiam suam.

Queritur 2. à quo deferri possit hoc Juramentum? R. deferri potest à Judice tam Ordinario, quàm Delegato; nam l. maximum 1. l. admonendi 31. ff. h. t. & l. in bona 3. l. generaliter 12. princ. C. de reb. credit. loquuntur generaliter. Idem dicendum videtur de Arbitro; nam arbitria ad formam Judicij redacta sunt l. compromissum 1. ff. de recept. qui arbitr. Barb. in c. 32. h. t. n. 1. Zoel. hic n. 31. König n. 77.

Porro deferre Juramentum hoc Judex potest non solum ad instantiam partis, sed etiam ex officio, parte non petente, si ita expedire, & æquum esse Judex putaverit, ut cum probabiliori defendit Abb. in c. fin. S. sanè n. 15. h. tit. Barbofi in c. 32. eod. n. 3. Gaill. l. 1. obs. 108. n. 4. Mascbard. concl. 258. n. 47. Haun. tom. 5. de Jur. & Just. tr. 4. n. 1014. Pirh. hic n. 98. König n. 78. Ratio est, quia Judex cuncta rimari, & pro veritate eruenda modis omnibus laborare debet. can. judicantem 11. caus. 30. q. 5. l. Judices 9. C. de Judic. & quodcumque æquitas postulat, interrogare litigantes in Judicio potest

test *l. ubicunque 21. ff. de interrog. in Jur. faciend.* ergo etiam Juramentum parti deferre potest, ut veritate cognita, jultè judicet. Neque obstat, quòd aliàs Judex impertiri officium suum non debeat, nisi petenti juxta *l. dies cautioni 4. §. hoc autem 8. ff. de damn. infect.* id enim intelligendum duntaxat est, quòd Judex in causa Civili vocare reum in Judicium nequeat, nisi ejus officium ab actore imploratum fuerit; nam postquam semel Judicium cœptum est, multa facere potest, quæ actor non petijt.

An verò etiam teneatur Judex deferre hoc Juramentum, parte non petente, controvertitur inter DD. affirmantibus quibusdam, alijs negantibus. *Qui affirmant*, deducunt istud ex *l. in bonæ 3. C. de reb. credit.* ubi Judici imponitur necessitas quædam recurrendi ad Juramentum, quando alioquin non facile potest causam dicere. *Qui negant*, illud colligunt ex *c. fin. §. sanè h. tit.* ubi dicitur, quòd Judex illud possit deferre, non autem, quòd deferre debeat. Utrique sententiæ aliquid tribui potest, si cum Haun. *tr. 4. cit. n. 1019.* dicatur, non quidem tantam necessitatem esse, ut si non delato Juramento, procederet ad absolutionem Rei, propterea sententia esset invalida, esse tamen necessitatem quandam moralem, ita, ut hoc omisso, Judex non censetur exactissime fecisse officium suum, sed aliquo modo reprehensibilis esse. Primam responsionis partem, si aliquid probat, probat textus *c. fin. cit.* Alteram *l. in bonæ cit.* ubi verbum oportet saltem moralem quandam necessitatem indicat: & confirmatur ex *§. sanè cit.* ubi expressè verba diriguntur ad Judicem, ejusque prudentiæ committitur, an actori, vel reo velit deferre Juramentum. Igitur cum ex communi doctrina, quando verba Legis ad Judicem diriguntur, censenda sint requirere illius officium, non solum poterit, sed etiam debebit (non tamen alia, quàm morali necessitate) deferre hoc Juramentum, etiam non petitus.

43 Quæritur 3. cui deferri possit Juramentum Necessarium? Variæ sunt sententiæ. Prima tribuitur Azoni, Accursio, & Baldo, vultque hoc Juramentum deferendum reo. Secunda adscribitur Bartolo, Jafoni, Seraphino, & quibusdam alijs, juxta quos debet deferri actori. Tertia, & communis cum Vallenf. *§. 5. h. tit. n. 11.* Zæf. *n. 39.* Pirh. *n. 89.* König. *n. 80.* Sannig. *c. 5. n. 6.* putat id Judicis arbitrio relinquendum, ut, cui putat esse æquius ad veritatem obtinendam, illud deferat: & videtur hoc colligi ex *c. fin. §. sanè cit. in fin.* modò ille, cui defertur, persona Legalis, ac talis sit, quæ mereatur fidem; qui enim sunt inhabiles ad testificandum in causa aliena, à fortiori inhabiles erunt ad testificandum per Juramentum in causa propria, cum erga rem propriam impensiori,

quàm erga alienam, affectu ducamur. Unimius *l. cit. th. 14. n. 19.* & passim DD.

Porro, ut facilius in hoc negotio Judex ferre possit Judicium, jvari potest sequentibus Regulis. 1. Si Actor in probatione omnino defecit, seu nihil probavit, reus, etsi nihil præstiterit, obtinere, sive absolvi debet, etiam sine Juramento. Ita Gloss. *in l. 3. C. de reb. credit. in notat.* & colligitur apertè ex *c. un. Ut Eccl. Benef. sin. dim. confer. & c. fin. hic*, juxta quos textus, actore non probante, reus, etsi nihil præstiterit, est absolvendus. Ratio est, quia actor accedens ad Judicium proprijs, & non è domo Rei petit probationibus hunc debet convincere: idè, quæ absurdum est, cum aliam probationem desperaverit, tum demum ad Religionem Juramenti convolare. Neque obstat *l. tutor 35. ff. h. tit.* ubi, deficientibus alijs probationibus, permittitur Juramentum; nam ut *n. 27.* explicavi, ad deferendum reo Juramentum requiritur saltem, ut pro actore stet præsumptio.

2. Si actor præsumptionem pro se habet, reo Juramentum deferri potest ad sui purgationem; probabilius autem actori eo casu Juramentum suppletorium Judex deferre nequit, ut post Bartol. *in l. 3. C. de reb. credit.* advertit Abb. *in c. fin. §. sanè cit. n. 8.* tum quia rei favorabiliores potius, quàm actores habentur *l. favorabiliores 125. ff. de R. J.* tum verò maximè, quia cum Juramentum tantum semiplenè probet, & actor non semiplenam probationem, & præsumptionem tantum pro se attulerit, plena probatio per Juramentum non efficeretur.

3. Si Actor semiplenè probavit intentionem suam, reus verò nihil probavit, & pro defensione sua aliud nihil præstitit, quàm quòd negarit intentionem Actoris, Actori potius deferendum est Juramentum, quàm reo. Menoch. *de arbitr. cas. 190. n. 20.* Fachin. *l. 1. contr. c. 18.* Unimius *D. 14. th. 16. n. 87.* Vinnius *select. quest. l. 1. c. 44.* Engl. *hic n. 37.* Wiest. *n. 34.* & novissimè P. Schmier *Proceff. Judic. c. 11. n. 177.* & *duob. seqq.* Colligitur ex *§. sanè cit.* ubi dicitur, quòd Judex inspectis circumstantijs causarum, & personarum, actori Juramentum suppletorium deferre possit. Nulla autem est major circumstantia, quæ movere Judicem possit ad deferendum Juramentum Actori, quàm cum is intentionem suam semiplenè probavit, reo contra nihil probante; tunc enim meritò opinari potest, quòd actor veritatem dicat, reus autem mentiatur.

4. Si semiplena probatio allata est ab utroque, Juramentum deferendum est reo, ut patet ex *§. sanè cit.* & *l. admonendi 31. ff. h. t.* nisi actoris probatio propter dignitatem, vel integritatem personæ &c. dignior foret; tunc enim Juramentum huic deferendum esse existimat Fachin. *c. 18. cit. in fin.* Menoch. *n. 19.* Rosbach. *prax. Civil. tit. 67. n. 6. P. Wiest.*

Wiest. n. 35. P. Schmier n. 180. quòd sic major
esset probabilitas obtinenda veritatis.

45 5. Si actor plenè probavit, reus con-
trarium probavit semiplenè, sententia fertur
pro actore & juramentum reo non deferitur,
neque deferri potest. Abb. in c. fin. §. sanè cit.
n. 10. Durand. specul. tit. de Juram. delat. n.
10. P. Wiest. n. 35. cit. P. Schmier n. 183.
Ratio est, quia plena probatio Actoris in-
fringi non potest per contrariam Rei semi-
plenam, cum in Judicio is obtineat, qui ple-
nitus probavit. Excipitur, si probationes
utriusque non sint contrariæ, sed compossi-
biles, ut fieret, si Actor probasset plenè mu-
tuum à se datum Cajo, Cajo semiplenè pro-
basset solutionem mutui à se factam; tunc
enim non obstante plena probatione Acto-
ris, Juramentum à Judice deferendum est
reo, nisi etiam contra hanc Exceptionem
actor plenam probationem asserat. Ratio
est, quia Juramentum suppletorium deferen-
dum est illi, qui semiplenè probavit id, cujus
oppositum Adversarius nullo modo proba-
vit. Atqui hoc modo res se habet in casu
controverfiæ; nam licet Actor plenè pro-
baverit se mutuum dedisse, nullo tamen mo-
do probavit semiplenè non fuisse factam
solutionem: unde reus se habet hic ut actor,
Actori autem semiplenè probanti deferitur
Juramentum suppletorium, quando Adversari-
us contrarium non probavit, ut prius
dictum est. Ergo &c.

46 6. Si tam Actor, quam Reus plenè
probaverint intentionem, tunc iterum confi-
derandum est, an probationes sint contrariæ,
vel compossi-biles. Si compossi-biles sint, ut
in casu num. præc. probatio Exceptionis
enervat intentionem Actoris, & conf. non est
opus Juramento suppletorio, sed sine hoc
ferenda est pro reo sententia. Si contra-
rie sint, e. g. quòd Actor mutuum à se
datum Cajo plenè probet per duos testes,
Cajo per alios duos testes plenè probet
mutuum se ab Actore non accepisse, iterum
Judex attendet ad qualitatem personarum,
& alias circumstantias, & illi deferet Jura-
mentum, in quo major est probabilitas ob-
tinendæ veritatis. Si omnia sint paria, possit
quidem Judex reum absolvere, si tamen Jura-
mentum deferendum putet, potius reo defe-
ret, cujus melior, & favorabilior est conditio.

47 Quæritur 4. in quibus causis deferri
Juramentum necessarium possit à Judice?
Juramentum necessarium in supplemen-
tum probationis regulariter à Judice de-
ferri potest in quavis causa, quæ specialiter
Jure non excipitur, ut patet ex l. ait Prætor
§. §. in quacunque ff. h. tit. & l. in bone §.
C. de reb. credit. Ratio est, quia Jura-
mentum suppletorium est de genere permissio-
rum, ac proinde deferri potest in omnibus
causis non exceptis.

Excipiuntur autem 1. Cause crimina-
les criminaliter intentatæ; nam in his licet reo

ad sui purgationem Juramentum à Judice de-
ferri possit c. fin. §. sanè b. t. non tamen
potest actori deferri Juramentum supple-
torium ad complendam probationem, si
tantum semiplenè probavit. Ita Menoch.
de Arbitr. cas. 464. n. 2. Pacian. de Probat. l.
1. c. 39. n. 11. Fachin. l. 1. contr. c. 18.
Haun. tom. 5 de J. & J. tr. 4. n. 1038. We-
senbec. ff. h. tit. n. 10. Wagn. in c. fin. cit.
Vallens. hic §. 6. n. 2. Pirh. n. 95. Engl. n. 35.
König n. 84. Wiest. n. 36. Ratio est, quia
in criminalibus causis criminaliter intentatis
requiruntur probationes plenissimæ, & quæ
sint luce meridiana clariores l. fin. C. de pro-
bat. & necesse est reum esse vel confessum,
vel convictum; ut condemnari possit l. qui
sententiam 16. C. de pœnis, talis autem proba-
tio, quæ habet solum ex Juramento Acto-
ris supplementum suum; non potest
dici luce meridiana clarior. Ergo non
Juramentum, sed tortura potius est ad-
hibenda, ut semiplena actoris probatio
confirmetur confessione Rei. Si verò i-
ste nec in tortura fateatur crimen, vel talis
persona sit, quæ ob dignitatem suam torqueri
non debeat, potius debet absolvi, cum hoc
fiat sine præjudicio tertij, & melius sit de-
cem nocentes absolvi, quam unum innocen-
tem condemnari.

48 Proceditque hoc, etiam si ex cri-
mine non agatur ad pœnam corporalem, sed
ad pecuniariam applicandam fisco, ut con-
tra Clar. §. fin. q. 63. n. 3. Berlich. Concl.
pract. p. 1. concl. 54. n. 7. & seqq. Carpz. p.
1. cons. 23. d. 11. n. 4. & alios probabilius
docent Menoch. de arbitr. cas. 464. n. 3.
Haun. tr. 4. cit. n. 1039. & probari videtur
ex can. sciunt 2. caus. 2. q. 8. §. l. fin. C. de
probat. ubi in causis criminalibus sine distin-
ctione requiruntur probationes evidentes.
Ratio est, quia causæ criminales, etiam le-
ves, dicuntur quavis causa Civili graviore.
Atqui in causa Civili ardua, ut mox di-
cetur, non potest deferri hoc Jura-
mentum.

Ergo &c. Aliud est, si de cri-
mine ad pœnam pecuniariam agatur solum
civiliter; nam tunc si actor intentionem suam
probavit semiplenè, & actio non sit famosa,
ex communi DD. opinione Juramentum
suppletorium deferri potest. Et ita in-
telligendus est textus l. ait Prætor §. §. qua-
cumque 1. ff. h. t. ibi: Pœnali actione, & c. fin.
eod. ibi: famosa actione: quod colligitur ex
verbo Actione utroque in loco usurpato; ubi
enim criminaliter agitur, dicitur potius ac-
cusatio, quam actio l. de fide 16. C. ad Leg.
Cornel. de fals.

49 Excipiuntur 2. cause omnes famose,
in quibus condemnatus sit infamis, e. g. causa
furti, injuriarum, usurarum; quia infamia per
se loquendo est malum civile gravissimum,
& prudenter multis jacturâ bonorum, imò
& morte gravius l. justa §. princ. ff. de manumiss.
vindict. Vivian. in c. fin. b. t. Laym. ibid. n.

3. § 4. Barbof. n. 1. Haun. tr. 4. cit. n. 1046. & hoc teste communis, & vera sententia. Potest tamen eo casu Judex reo deferre Juramentum Purgationis, ut expressè habetur l. furti 6. §. sed etsi 4. ff. de his, qui not. infam. & l. Lex Cornelia 5. §. hac lege 8. ff. de injur. & famos. libell. ibi: Hac Lege permittitur &c. Ex quo confirmatur 1. exceptio; nam si in hujusmodi causis famosis Jura velent Juramentum suppletorium deferri posse auctori, profectò iniquum esset, Juramentum purgationis deferri reo. Conf. 2. ex c. fin. §. sanè cit. ubi in actione famosa non permittitur reus referre Juramentum sibi delatum. Ergo supponitur etiam non permitti, ut auctori deferatur; nam si illi deferri posset, à fortiori permetteretur referri.

50 Excipiuntur 3. cause Civiles, etiam non famosæ, sed valde arduæ & magnæ, quæ causis criminalibus æquiparantur. Mynsing. cent. 1. obs. 18. n. 4. Gaill. l. 2. obs. 94. n. 8. Mascard. de prob. concl. 958. n. 30. Laym. l. 4. Theol. mor. tr. 3. c. 5. n. 3. dist. 2. Barbof. in c. 2. de prob. n. 48. Vall. hic §. 6. n. 2. Pirh. n. 96. Engl. n. 35. König n. 82. Wiest. n. 38. Ratio est, quia hoc casu ob suspicionem perjuri Juramentum non faceret semiplenam probationem, sed tantum indicium, & præsumptionem. Hinc si auctor in hujusmodi causa plusquam semiplenè probavit, ita, ut valde parum de plena probatione desit, etiam in his causis Juramentum suppletorium reo deferri potest. Idem dicendum, si is, contra quem agitur, de mendacio, vel perjurio antea convictus fuit; nam hic, si alia adminicula concurrant adversus ipsum, pati debet, ut contra eum in alia causa, etsi magna, juretur in supplementum probationis. Quenam autem sint cause arduæ, & magnæ, Judicis arbitrio deferri solet. Menoch. de arbitr. cas. 190. n. 18.

51 Excipiuntur 4. Cause Matrimoniales; quia etiam ipsæ graves, & arduæ esse censentur, cum agatur quasi de statu hominis, & per illud quodammodo servitus constituatur. Gloss. c. mulieri 34. V. absolutio h. t. Mascard. concl. 958. cit. n. 43. Barbof. in c. 34. cit. n. 4. Haun. tr. 4. cit. n. 1044. Vall. §. 6. cit. n. 4. Pirh. hic n. 97. Wiest. n. 39. Ubi tamen distinguendum est, an agatur de matrimonio dissolvendo, an de eodem contrahendo, vel contracto sustinendo. Si primum, satis convenit inter DD. Juramentum suppletorium probationis à Judice illo casu deferri non posse, cum non conveniat tam grave negotium religioni conjugis impedimentum afferentis committere; unde opus eo casu erit, ut plenæ afferantur probationes de impedimento. Si secundum, & is, qui post semiplenam probationem deferri sibi Juramentum petit, sit probitate & integritate conspicuus, & inferiorem, vel certè non superiorem in Matrimonium perat, ad in-

stantiam ipsius supplementum probationis deferri potest à Judice, prout colligitur ex c. mulieri cit. ibi: præstito Juramento. Idem quoque hoc dicendum de Matrimonio Spirituali, sive Professione Religiosa, ut notat Pirh. l. cit. nam validum est argumentum à Matrimonio carnali ad spirituale, & à pari procedunt.

Excipiuntur 5. omnes illæ cause, in quibus Lex, vel Statutum requirit legitimas manifestas, liquidas, indubitatas, plenas & evidentes probationes. Haun. n. 1050. Ratio est, quia intentio Statuti est requirere tales probationes, quales in criminalibus requiruntur per l. fin. C. de Probat. hoc ipso enim, quod velit fieri probationes plenas, excludere censetur supplementum probationis, quæ est quædam probationis reductio. Admittunt tamen etiam in his causis aliqui Juramentum suppletorium deferri posse auctori, si plusquam semiplenè probaverit intentionem suam, & insuper alia indicia, & præsumptiones probationem ejusdem adjuvent: quod Haun. n. 1051. concedit in ijs casibus solum, in quibus hoc sufficere concedunt Jura, & Doctores; in alijs negat.

Quæritur 5. quid requiratur, ut Juramentum hoc dicatur legitime delatum parti? Quid requiratur, ut Juramentum purgatorium legitime delatum sit, dicitur Libr. 5. Tit. 43. de purgat. Canon. Ut Juramentum Suppletorium legitime deferatur, plura sunt requisita, quæ enumerant Marant. de Ord. Judic. p. 6. tit. de Juram. n. 4. & seqq. Mynsing. cent. 1. n. 1. & seqq. Pax Jordan. l. 14. tit. 22. n. 146. & seqq. Haun. tom. 5. tr. 4. à n. 995. Wagn. in c. fin. h. t. Pirh. hic n. 91. König n. 85. Sunt autem sequentia 1. ut à Judice deferatur, & quidem prævia cognitione causæ l. in bonæ 3. C. de reb. credit. Consistit autem ista cognitio causæ potissimum in eo, ut Judex bene consideret, & attendat circumstantias tum causæ, in qua defertur, tum personæ, cui defertur, an utrobique adsint omnia, quæ ad deferendum hoc Juramentum requiruntur à Jure. 2. Ut deferatur altera parte præsentè, vel citata ad videndum deferri; alioquin non valeret, ut cum alijs notat Gaill. l. 1. obs. 108. n. 8. ubi tamen addit, hoc non observari in Camera, sed sufficere citationem ad totam causam. 3. Ut deferatur ei, qui veram scientiam rei habet per sensum corporeum; quia sic jurans æquiparatur resti, qui si deponat tantum de credulitate, & non de visu, vel alio sensu corporeo, regulariter nihil probat, ut dictum est Tit. 20. n. 115. 4. Ut is, cui defertur, sit persona honesta, & bonæ vitæ; nam personæ vili, & suspectæ de perjurio non defertur, quippe quæ nec in aliena causa, licet illi minus afficiatur, pro teste admittitur. Tit. 20. cit. n. 28. 5. Ut causa non sit ardua, seu gravis, &

& magni momenti; nam in causis arduis, & criminalibus non deferitur Juramentum suppletorium Actori, ut dictum est n. 47. § segg. 6. Ut sit semiplenè probatum, & quidem concludenter, atque ita, ut dicta semiplena probatio non sit elisa in aliquo per contrarias probationes; nam aliàs non faceret plenam probationem, cum ipsam Juramentum per se tantum faciat semiplenam. 7. Ut deferatur, vel saltem petatur deferri ante conclusionem in causa; nam post conclusionem in causa non amplius deferri potest ad instantiam partis: cum illa probationibus, & conf. juri petendi Juramentum suppletorium renuntiàrit.

45 Circa hoc ultimum requisitum sequentia adverti debent. 1. Deferri hoc Juramentum posse, etiam post publicatas Attestationes: imò tunc omnium optimè deferitur; quia tunc solum potest constare parti, quantum in causa probatum sit, ut consulere sibi Juramentum petendo possit. 2. Sufficere, si ante conclusionem in causa petium sit, licet post conclusionem in causa deferatur à Judice, vel præterur à parte. 3. Regulariter hoc Juramentum deferri posse usque ad conclusionem in causa, nisi certus terminus probatorius assignatus esset: ubi distinguendum, an terminus probatorius assignatus sit simpliciter v. g. dicendo, Probationes fiant intra tres septimanas, an sub terminis universalibus, & extensionem significantibus, nempe per omne genus probationis. Si primum, sic constituendo terminum videtur Judex respexisse ad probationes propriè tales, & conf. licebit, etiam elapso termino probatorio, petere Juramentum. Si secundum, præsumitur ejus intentio voluisse coarctare terminum etiam ad Juramenti petitionem, Haun. tom. 5. tr. 4. cit. n. 1027. Contrarium tamen defendit Ummius ib. 17. n. 92. 4. Post conclusionem in causa partem non amplius posse petere delationem Juramenti; quia cum post attestationum publicationem pars scire possit, utrum intentionem suam plenè probaverit, hoc ipso, quòd Juramentum non petierit, sed in causa concluderit, censetur fassa fuisse jus partis adversæ: unde si illud deferri velit post conclusionem in causa, non allegatà causà probabili ignorantia, vel alterius impedimenti, præsumptio est contra ipsum, quòd sciens causam non satis bonam habeat, cum auxilium adeo facile tempore à Jure constituto adhibere neglexerit. 5. Judicem ex officio tam ante, quam post conclusionem in causa Juramentum istud deferre posse, ut cum alijs advertit Gaill. l. 1. obs. 108. n. 4. § 5. Ratio est, quia Judex cuncta rimari, & pro habenda veritate omnibus modis laborare debet. Deinde Judici in causa nunquam concluditur l. ubicunque 21. ff. de interrog. in Jur. faciend. ergo si ita necessarium esse judicet ad feren-

dam justam sententiam, poterit Juramentum istud deferre Judex.

Quæritur 6. quis sit Effectus Juramenti Necessarij? n. Juramenti Purgatorij effectus est Purgatio suspicionis, de quo iterum ex instituto Lib. 5. tit. 34. de Purg. Canon. Juramentum suppletorium quoad effectum dupliciter spectari potest, sc. ut delatum, & præstitum.

Delatum operatur absolutam necessitatem illud præstandi; neque enim referri illud adversario, vel recusari potest, nisi ex justà causa, ut habetur in c. fin. h. tit. l. generaliter 12. §. sed juramento 1. & §. seq. C. de reb. credit. & docent Marant. p. 6. tit. de Juram. n. 2. Wefenbec. ff. h. t. n. 7. § 10. Vivian. in c. fin. cit. Laym. ibid. n. 1. Gonz. n. 2. Barbof. n. 1. Vall. §. 5. hic n. 10. Zcef. n. 34. König n. 20. Qui sine justà causâ recusat Juramentum istud sibi delatum à Judice, causâ cadit, & contra illum pronuntiat Judex, cum tali casu causa id recusandi unica esse præsumatur metus perjurij. Gonz. n. 2. cit. Sed neque Judex, postquam hoc Juramentum aliquando detulit, remittere illud potest, sicut partes à se delatum possunt, ut colligitur ex l. in bone 3. C. de reb. credit. ubi expressè dicitur, quòd causâ cognitâ, rem Jurejurando decidi oporteat. Excipitur, si post delatum Juramentum Judex advertat, personam, cui delatum est, talent esse, cui deferri prohibeatur; tunc enim potest illud revocare arg. l. quòd jussit 14. ff. de re judic. Ratio est, quia lapsus est inculpabili ignorantia, quæ cum fuerit causa delationis, sequitur delationem fuisse involuntariam. Porro eadem causâ, quas supra n. 31. dixi esse justas, ut recusari possit Juramentum Judiciale, sufficienter etiam, ut recusari Juramentum necessarium possit: in quo ne insufficientes, & frivola asserantur, permittitur Judici, ut ipse examinet justitiam causâ, & siquam non satis justam invenerit, illam rejiciat, ita tamen, ut pars litigans, si in hoc injustè gravari se putet, appellare possit, ut colligitur ex §. sed juramento cit. junct. Gloss. V. auxilium.

Præstiti effectus est, quòd probatio-56 nem imperfectam integret, & perficiat, conf. faciat, ut sententiâ ferri debeat pro eo qui juravit. Vall. hic §. 7. n. 2. Haun. tr. 4. cit. n. 1031. König n. 89. Sannig c. 6. n. 1. cum alijs. Ab hac tamen sententiâ non tantum infra decennium, ut in alijs sententijs, appellare est licitum, sed potest illa quocumque tempore ob Instrumenta noviter reperta retractari, & rescindi, etiam ab eodem Judice, ut habetur l. admonendi 31. ff. h. t. Ratio est, quia Juramentum Necessarium Judex ex inopia probationum detulit. Ergo copia probationum emergens illud infirmat. Accedit, quia in hoc Juramento non intercedit consensus litigantium, cum Judex uni id deferat invito al-

tero. Igitur æquum est hunc audiri, si per Instrumenta noviter reperta probare possit Adversarium jurasse falsum. Proinde cum *l. sub specie 4. C. de re judic. & l. Imperatores 35. ff. eod.* dicitur sententiam, quæ transit in rem judicatam, instrumentis novis repertis non retractari, id intelligendum est, quando ordinaria cognitione, & probatione definita est lis, non verò quando inopiã probationum ex Religione, & fide ipsius partis decisa est, ut bene advertit Wefenbec. *ff. h. t. n. 11.* Estque perinde, si actor inveniat nova Instrumenta ad probandam intentionem suam, si reus ad ostendam liberationem, & solutionem factam. Ratio est, quia reus est favorabilior actore, conf. quòd Actori permittitur, reo minimè denegari debet.

57 Idem aliqui dicendum volunt, cum novis testibus sententiæ per Juramentum decissæ falsitas ostendi potest; nam etiam tunc rescindendam docent, eò, quòd etiam testes Instrumentorum appellatione contineantur *l. Instrumentorum 1. ff. de fid. Instrum.* Sed alij de hoc dubitant, & ostendunt, majorem esse rationem, quòd sententiæ Jura-

mento lata rescissio magis tribuatur Instrumentis noviter repertis, quam testibus noviter productis; nam 1. in testibus est periculum subornationis; quòd non est in Instrumentis.

2. Frequentius accidit Instrumenta latentia de novo reperiri, quam inveniri novos testes, qui intra terminum probatorium haberi non potuissent.

3. Universim in testibus facilius fraus committitur, quam in productione Instrumentorum.

Quidquid de hoc sit, certum est ob Instrumenta noviter reperta rescindi sententiam Juramento latam posse. Neque obstat, quòd id non fiat in Juramento Voluntario, & Judiciali; nam disparitas est, quia Juramentum Necessarium devertitur à Jure, Juramentum Voluntarium autem, & Judiciale à parte cum consensu alterius partis, adeoque rationem conventionis habet: quòd autem semel conventionem mutua sopitum, transactumque est, non debet iterum sub specie Instrumentorum postea reperorum retractari, præsertim accedente Juramenti Religione.

S. V.

De Furejurando in litem.

SUMMARIUM.

58. Quid, & quotuplex sit Juramentum in litem?

59. Quis deferre possit?

60. Cui possit deferri?

61. Cui non?

62. An etiam heredi?

63. 64. Contra quem deferri possit?

65. 66. In quibus causis?

67. Quis modus illud præstandi?

68. An cogi quis ad illud præstandum possit?

69. Effectus hujus Juramenti.

70. Finit.

58 **Q**Uæritur 1. quid sit Juramentum in litem? Hæc est altera, ut n. 9. dixi, species Juramenti Assertorij. In litem Juramentum dicitur, quia principaliter in litem, aut potius in ipsam litem, i. e. rei in Judicium deductæ æstimationem concipitur: unde etiam *Litis æstimatio*, seu *Juramentum litem æstimatorium* dicitur. Definitur, quòd sit *Juramentum quo lis, seu res, de qua in Judicio agitur, æstimatur l. 1. & seqq. ff. de in lit. jurand.* Wefenbec. *ff. ibid. num. 2.* Pax Jordan. *l. 14. tit. 22 n. 362.* Haun. *tr. 4. num. 1075.* Wagn. in *Rubr. fin. hic, König num. 92.*

Triplex dividitur, videlicet in Juramentum Veræ æstimationis, Juramentum Affectionis, & Juramentum super interesse singulari, seu extra rem. *Juramentum veræ æstimationis*, seu *Veritatis*, ut alij vocant, est, quòd defertur ad cognoscendam quantitatem, seu verum valorem rei per alterius vim, aut dolum amissæ c. *fin. de iis, quæ vi metusve causa &c. l. in actionibus 1. §. sed in his 3. ff. de in lit. jur.* *Juramentum affectionis* illud dicitur, quòd

defertur super æstimatione rei valde charæ ob dolum alterius amissæ, vel destructæ, non secundum valorem communem, & taxationem, sed secundum privatam affectionem, & utilitatem consideratæ *l. videamus 4. §. jurare 2. ff. eod. Juramentum super interesse singulari, seu extra rem prælitatur v. g. super damno, quòd propter pecuniam e. g. alibi depositam, debito tempore non restitutam, deponens est passus, quia propterea vinum, frumentum &c. postea majori pretio debuit emere l. nummis 3. ff. eod.*

Omnia hæc in Judicio locum habent: neque obstat, quòd in Jure affectionis ratio non habeatur, sed tantum pretij, quòd ex communi Judicio, non singulorum utilitate desumendum est, ut habetur *l. 33. ff. ad leg. Aquil. l. 63. ff. ad Leg. Falcid. & l. 6. §. 2. ff. de operis servorum*; nam hæc Jura loquuntur, seclusâ poenâ contumaciæ in restituendo, ob quam potest Judex, Jure sic permittente, hæc poena afficere reum, ut debeat affectioni actoris, per Juramentum taxandæ, satisfacere *l. rem, 1. & l. tutor 8. ff. de in lit. jur.*

Hinc